

Izhaja vsak četrtek
in velja s poštino
vred in v Mariboru
s pošiljanjem na dom
za celo leto K 4.—
za pol leta „ 2.—
za četrť leta „ 1.—

Naročnina se pošilja
upravitelstvu v tiskarni
sv. Cirila, koroške
ulice št. 3. List se
pošilja do odpovedi.

Deležniki katol. tis-
kovnega društva do-
bivajo list brez po-
sebne naročnine.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Posamezni listi dobé
se v tiskarni in pri
gospodu Novak-u na
velikem trgu po 10 h.

Rokopisi se ne vra-
čajo, neplačani listi
se ne sprejemajo.

Za oznanila se plačuje
od navadne vrstice,
če se natisne enkrat,
po 15 h, dvakrat 25 h,
trikrat 35 h.

Inserati se sprejemajo
do srede opoldne.

Štev. 7.

V Mariboru, dne 12. februarja 1903.

Tečaj XXXVII.

Nemško uradovanje na Spod. Štajerskem.

Dan za dnevom moramo gledati, kako se pri vseh uradih na Spod. Štajerskem zapostavlja naš mili materni jezik, a na njegovo mesto se vriva blažena nemščina. Nehote se moramo vprašati, kaj je temu krivo, zakaj se z nami ne postopa tako, kakor se postopa z drugimi narodnostmi?

Na to imamo le en odgovor: Ker se ne zavedamo svojih pravic.

Da se moremo zavedati svojih pravic, je najprej treba, da jih poznamo. In ravno v tem oziru sem našel popolnoma kriva mnenja razširjena, in to ravno med razumniki. Zatorej se mi zdi umestno, da opozorim na § 19. držav. osnovnega zakona z dne 21. dec. 1867 št. 142 d. z., kateri določuje: »Vsa narodna plemena države so enakopravna, in vsako narodno pleme ima nedotakljivo pravico na obvarovanje in gojenje svoje narodnosti in svojega jezika. — Pripoznava se enakopravnost vseh v deželi navadnih jezikov v šoli, v uradu in v javnem življenju.«

Po prvem odstavku tega paragrafa imamo torej mi Slovenci nedotakljivo pravico na obvarovanje in gojenje svoje narodnosti in svojega jezika. Kar se razumeva pod tem »obvarovanjem in gojenjem« nam pove drugi odstavek, češ, da se priznava enakopravnost našega jezika v šoli, v uradu in v javnem življenju. Vsak Slovenec je torej opravičen zahtevati, da se z njim uraduje slovensko,

ne glede na to, [da li dotična oblast ve o njem, da zna nemški ali ne. To pravico imamo vsi Slovenci, omikani in neomikani, gospoda in kmetje. Da se ta pravica tudi izvršuje, je odvisno samo od nas. Imamo torej tudi pravico zahtevati, da se z nami dopisuje le slovenski in smo opravičeni vsak dopis v neslovenskem jeziku povrniti, brez ozira na to, da li naslovnik zna nemški ali pa ne. Ako bi se te pravice vsi zavedali, ako bi vsi storili svojo narodno dolžnost in povsod ter vsikdar zahtevali, da se z njimi uraduje in dopisuje le v slovenskem jeziku, potem bi tudi oblastva začela drugače postopati proti nam, začela bi Slovence spoštovati — a jih ne prezirati, kakor se sedaj, žalibog, vsak dan dogaja.

Ko bode zopet vsak nemški dopis romal nazaj, od koder je prišel, potem bodo tudi za nas napočili boljši dnevi, potem bomo doživeli, da se naš jezik ne bode rabil samo za kmeta, ampak da bode imel isto veljavo, katere mu je zajamčena v državnem osnovnem zakonu.

Da je to treba še posebej poudarjati, je najboljši dokaz, kako daleč smo še zadaj v primeru z drugimi narodnostmi. Nemci n. pr. so postali tako predrzni, da zahtevajo tudi na slovenskih tleh za se ne samo take uradnike, kateri znajo nemški, ampak take, kateri so tudi navdušeni Nemci in ki poma-gajo pravljati Nemčiji pot do Jadranskega morja. Ako so ti tako predrzni, potem pač tudi mi smemo zahtevati vsaj to, da se z nami na naših tleh uraduje slovenski. To je tako skromen in tako sam ob sebi umljiv

zahtev — in vendar si niti tega ne upamo dosledno zastopati.]

Ako hočemo, da se ne bode že čez 100 let pisalo, da so tudi na Štajerskem enkrat živeli Slovenci, potem moramo drugače začeti. Vsaj teh malih pravic, katere nam je zajamčila naši narodnosti nasprotna vlada, se moramo zavedati in z vso doslednostjo posluževati, ako hočemo, da ne pademo v grob, katerega nam kopljejo naši nasprotniki.

Torej na delo!

Nemiri na Balkanu.

Da pride do vojske, za to najbolj skrbijo Turki sami s svojim nečloveškim, grozovitim ravnanjem v Makedoniji, odkoder nam prihajajo strašna poročila.

V Godlerem in Bačerem so vojaki umorili sedem kristjanov; trupla so strahovito razmesarjena. Tri zverine so policijski komisarji Abedin, Ejub in Mustafa Pehlivan Runeto. Zdaj hodijo z oboroženimi četami okoli in pobirajo Makedoncem orožje. Kar počen-jajo pri tem, je skoro neverjetno. Udrli so v hiso Vare Petrove v Dobrinistu. Posilil jo je Abedin in izročil tridesetim vojakom, ki so jo skrunili, da je izgubila zavest. Isto se je zgodilo drugi dan z Lenko Damianovo in Marijo Kozarovo. Mnogo moških so z vrmi zvezali in topli, dokler se niso odkupili z denarjem. Potem so onečastili mnogo žensk, prizanesli niso niti nosečim, nekaterim so se zobe izbili. Ejub, Abedin in Mustafa Pehli-

Listek.

Spodnji in Gornji.

Povest iz kmečkega življenja — Prevel I. Vuk.

(Dalje.)

»In jaz pojdem k tvojemu očetu in mu rečem: Marica naj bo moja; jaz jo želim za ženo in tudi ona je s tem zadovoljna. Ako ima potem kdo kaj zoper to — potem pa naj le pride!«

»Oče ne dovoli.«

»On se bo že udal, ko bo videl, da mu vse zoperstavljanje ne pomaga nič.«

»Da, on morebiti že — ko bi drugih ne bilo. Oni so se mu zagrozili — oh, Jurij, ne upam si niti povedati, kaj so mu obljubili, če bo s teboj držal. In tebe — ne, ne! Tega ti ne morem privoščiti, Jurij, in ljubo se je oklenila njegove krepke desnice, kakor tanka trta močnega stebra.

»E, kaj še! Kaj mi neki morejo storiti? Ali še jih naj enkrat premeljem?«

»O, sedaj bo vse drugače šlo. Oni čakajo le na priložnost, Jurij, da ti povrnejo, kar si jim storil. Jurij, prosim te, ne daj jim te priložnosti — to me tako skrbi in muči!«

In solze stopijo lepi deklici v oči.

»Toraj, Marica; ali hočeš, da te pozabim?«

Marica zmiga z ramami, kakor tisti, ki je v obupnosti in ne vé, kaj bi storil.

»Ali mi nisi nič dobra? Glej, Marica, jaz te imam pa tako rad, in bi te tudi imel, če bi bil celi svet zoper to.«

Nežno mu poda Marica roko, katero je pritisnil na srce. Potem se je poslovil od dekleta in se napotil po stranski poti, ki je peljala okrog vasi, proti domu.

In vendar ni ostal neopažen.

»Razbijač« je s svojimi tremi prijatelji stopil ravnokar iz gostilne, ko se je poslav-ljal Jurij od Marice. Marica je morala mimo njih. Srce ji je močno bilo in sramežljiva rudečica udarila ji je v obraz, ko je sprevidela, da ji hočejo zastopiti pot.

»Prav lepo, gospica Marica!« reče pogr-ljivo »Razbijač« ter še posebno povdari besedo gospica.

»Tako torej stoji pri nas!« zakliče Vinc in rudeči Hanza se pristavi: »Gospa Korenova hoče biti! No počakaj — tukaj ti pa potisnemo zapah.«

»Pustite me mimo! Kaj vas to briga, kaj jaz delam!«

»Kaj nas briga? Tako daleč je že prišlo, da hočeš svoje ljudi pustiti in hoditi z našimi sovražniki? Sram te bodi, Marica! Fej, vrag!« In vsi trije ponovijo: »Fej, vrag!«

ter pluvajo pred njo, ki je globoko užaljena odhitela mimo fantov domov.

Jurij pa je stopal poln veselja proti domu, in se radostil, da je všeč lepemu dekletu. Pa sprevidel je tudi, da je sam preslab, da bi se zoperstavljal vsem zaprekam, posebno pa njenemu očetu. Zdelo se mu je torej potrebno, priti tej stvari kakor najprej mogoče do dna. Pri kmetih je navada, osebne pa tudi denarne zadeve, sploh vse, kar ne spada k navadnemu gospodarstvu, opraviti in rešiti v nedeljo po službi božji. In Jurij je sklenil, da gre v nedeljo k županu in ga poprosi za Maričino roko.

Kdo popiše njegovo začudenje, ko mu pride župan najprijazneje, kot navadno, nasproti in ko zve, zakaj je prišel, obžaluje, da je prišel prepozno, ker jo je že obljubil Marvenovemu Leopoldu.

Torej »Razbijaču« je bila obljubljena Marica.

»In Marica?« vpraša po kratkem molku.

»Ta mora storiti, kar oče hoče!«

»Oče pa nima nobene pravice siliti svoje hčere k spolnitvi njegove volje, kjer se gre za srečo.«

»Da, to je ravno, dragi Koren!« odvrne župan. »Ker jaz hočem, da bo moja hči srečna, in to bo, ako se omoži z mladeničem s Spodnje vasi. Ali si morebiti mislite, da

van Runeto sploh prakticirajo tako, da se najprej sami polaste ženskih, potem jih pa prepuste svojim vojakom. »Le Mouvement Macédonien« našteva dolgo vrsto imen; med njimi sta tudi dve bolgarski učiteljici. Posebno grozne orgije so imeli turški vojaki ob prazniku »bajram«. Naskočili so cele vasi in odpeljali ženske. Vaške predstojnike, ki se ustavljajo, mučijo in zapirajo. Pop Pocer iz vasi Kriklena (kosovski vilajet) je hotel čez mejo. Mejna straža ga je z rodbino ustavila. Ker ni imel denarja, da bi se odkupil, so ga odpeljali v Palanko kot hudodelca; ženo in otroka so si pa turški vojaki pridržali. Cele bande turških vojakov hodijo po deželi in plenijo.

Ruski listi pripovedujejo, da bosta Avstrija in Rusija že te dni predložili Turčiji načrt sprememb, katere zahtevate. Turčija se bo najbrž branila privoliti v take preosnove in utegne celo napovedati boj Bolgariji ali pa Srbiji, ki podpirata makedonske ustaše. V tem slučaju pa Avstrija in Rusija ne bosta mirno gledali, ampak tudi pričeli vojsko proti Turčiji. Nazadnje bo se Turčija vendar morala udati volji proti nji združenih držav.

Rusi se pridno pripravljajo na vojsko. Te priprave obstojijo v tem: 1. Vsi rezervni častniki so dobili zaupno vest od svojih zapovedništev, naj bodo pripravljeni in naj odgovore na vprašanje, ne bi-li hoteli takoj vstopiti v aktivno službo? Ta njihov odgovor da bi »mogel biti v najbližji bodočnosti največje važnosti za njihov položaj«; 2. so se vojna zapovedništva obrnila z istim vprašanjem do vseh onih, ki so več let služili kakor častniki v ruski vojski, pa so iz katerega-koli razloga zapustili vojsko; 3. so vse železniške postaje dobile nalog, naj v najkrajšem času uredijo brzojavne postaje. Vse potrebne predmete vojnih brzojav jim dostavijo vojna zapovedništva.

Državni zbor.

Dunaj, 3. februarja 1903.

Nova vojna postava.

Vojni odsek se posvetuje že celi teden o načrtu nove vojne postave, katero je, kakor znano, vlada predložila državnemu zboru. V tem trenutku, ko to pišemo, se še ne ve, ali bo večina vojnega odseka za sprejem te postave. Deželni brambovski minister sicer obeta primerne olajšave v zadevi vojaških bremen, toda poslanci mu mnogo ne verjamejo. Ker je pa novačen je že blizu in se mudi, da bi se postava sprejela, bi bilo mogoče, da bo vlada državni zbor za nekaj

bosta srečna, ako bi bila Marica res vaša žena?«

»Radi prepira med »Spodnjimi« in »Gornjimi«? Ha! Ako je Marica enkrat v moji hiši, jo bom že varoval. Kar se tiče pa mene, se ne bojim vaših ljudij prav nič. Sicer je pa cela stvar med »Gornjimi« in »Spodnjimi« v naši vasi preneumna. Kakšno smisel ima pa sploh to sovraštvo, gospod župan?«

»Hm, hm! Smisel! Pa to je že enkrat tako.«

»In vi? Ali ste vi župan samo »Spodnjih« in ne tudi »Gornjih«? Ali vas mi nismo volili? Ali je to prav, da vlečete sedaj samo »Spodnjimi«? Pa potrpite! Prišle bodo zopet volitve in tedaj bo pa drugače.«

»Seveda, potem bo pa vaš oče župan. In godilo se bo ravno narobe.«

»Nikakor! Ako bi mogoče bil v resnici župan, bi napravil že temu prepiru enkrat konec, ne pa tako kakor vi, da ga še podpirate.«

»Gospod Koren!«

»To je resnica, gospod župan, drugega nič.«

»Tam so vrata, gospod Koren. Z Bogom!« Jurij si te županove ošabnosti ni mnogo k srcu vzel, temveč se nasmehnil ter rekel: »Saj že grem, gospod župan! Marico pa lepo

časa odgodila, da zamore potem s pomočjo znanega § 14 sama uveljaviti nov vojaški zakon.

Sprememba opravnega reda.

Cela dva dni in sicer 4. in 6. febr. se je poslanska zbornica pečala s prvim čitanjem predloga krščanskih socialcev in nemške katoliške stranke, da se spremeni opravljeni red poslanske zbornice. Vse stranke in stranke državne zbornice so pri tej priložnosti po svojih zastopnikih izjavile svoje mnenje o tem predlogu. Nekateri stranke so naravnost rekly, da ne marajo za nobeno spremembo. »Slov. zveza« je po svojem načelniku dr. Šustersiču izjavila, da se naj vpelje v zbornici poslovni red, vsled katerega bo res mogoče delati v prid ljudstva, nikakor pa ne morejo zastopniki »Slov. zveze« glasovati za tak opravljeni red, po katerem bi zamogle večje stranke še nadalje uganjati obstrukcijo, medtem ko bi se manjšim strankam zamašila usta. V imenu Čehov sta govorila dr. Kramar in dr. Stransky, katera sta se posebno upirala zahtevi nemških strank, da bi Slovani ne smeli v zbornici govoriti v svojem jeziku. Dr. Stransky je v tem svojem govoru zahteval od nemških strank, naj privolijo v pravico vsem drugim narodom, pa bo mir v zbornici. Njegovim besedam so pritrjevali in ploskali celo katoliški Nemci. Izmed krščanskih socialcev je prav zmerom govoril dr. Pattai in priznal pravico slovan- skih poslancev, da smejo govoriti tudi v svojem jeziku. Vsled tega ga je pa v imenu pruskih Nemcev strastno napadel poslanec Iro, rekoč, da je izdajalec nemškega naroda. Sklenilo se je slednjič, da se v torek, 10. februarja, izvoli odsek 48 udov, kateri ima prej ko mogoče zbornici podati nov poslovni red.

Sprememba državnih zadolžnic.

Naša država je dolžna nekaj nad tri milijarde kron (1 milijarda je 1000 milijonov), v takih zadolžnicah, od katerih plačuje po 4²/₁₀ % ali od 100 K 4.20 K na leto obresti. Zdajšnjemu finančnemu ministru pa se dozdeva, da so te obresti previsoke. Predložil je torej zbornici načrt postave, da se te državne zadolžnice spremenijo v rove, po katerih se bo plačevalo samo po 4 % obresti. Pri zadolžnici 100 K bo tedaj država profitirala 20 v. Vsega skupaj bo vlada pri plačevanju teh obrestih imela mnogo milijonov dobička, ker se bodo obresti znižale. Zgubo bodo trpeli lastniki dozdajšnjih 4²/₁₀ % zadolžnic n. pr. dežele, občine, župnije, cerkve, razne ustanove in drugi, ki jih imajo v svoji posesti. Nekateri poslanci predlagajo, naj se

pozdravim ter ji želim obilo sreče. Bog vas obvari!«

In mirno je vzel klobuk ter odšel. Vendar je še pogledal na dvorišče in pokukal v dekletino sobo, pa nje ni bilo nikjer. Globoko zamišljen je stopal svojo pot naprej.

III.

Ako bi Jurija kdo sodil po zunanosti, da je ostal, kljub vsemu temu, kar se je sedaj dogodilo, hladnokrvno, bi se motil. Dobro vzgojen mladenič se je znal premagovati ter bil pripravljen in udan v svojo usodo.

Kako je bilo mogoče, da je ničvreden Marvenov Leopold dobil Marico, dekle, ki je bilo vredno boljšega človeka? Da je dobil Leopold od župana roko njegove hčerke, ni bilo čuda, akoravno je bil zadolžen, ker so imeli vmes tudi besedo drugi kmetje, ki so bili z »Razbijačem« v prijateljstvu, to se pravi, z njim v sorodstvu. Sovraštvo, ki se je po cerkvenem shodu z »Gornjimi« in »Spodnjimi« povečalo, je bilo krivo možitve Marice z Leopoldom.

In Marica?

Akoravno je Jurij sprevidel, da je zastoj misliti na ljubo zvezo z drugim dekletom, vendar ni mogel verjeti, da bi se Marica

obrestna mera še bolj zniža na primer na 3³/₁₀ % ali celo 3¹/₂ %. Brez dvoma se bo v kratkem zdajšnja obrestna mera s 4²/₁₀ % znižala na 4 %.

Vojska?

Grozovitosti, katere počenjajo Turki v Makedoniji, so strahovite. Rusija in Avstrija so se zedinile v tem, ker so zahtevale, da se mora konec storiti tem groznim moritvam kristijanov. Turčija pa noče o tem nič slišati. Veliko več se naznanja iz Carigrada, da mora 240 tisoč turških vojakov odriniti v Makedonijo. Mogoče bi torej že bilo, da Avstrija in Rusija ne bosta mirno gledali, kako Turki neusmiljeno koljejo kristijane.

Mladočehi.

Mladočehi so sklenili, da za zdaj opustijo obstrukcijo, dokler se ne reši nova vojna postava, nov opravljeni red za zbornico in sprememba državnih zadolžnic. Tudi med seboj so se zopet pogodili in postavili poprejšnjega svojega načelnika dr. Pacaka na njegovo prejšnje mesto.

Sprememba državnih 4-2 % obveznic.

V torek, dne 10. februarja se je vršilo prvo čitanje vladnega predloga zastran te spremembe. Oglasile so se k besedi razne stranke, izmed Slovencev dr. Ploj. Odločno je pobijal ta predlog Dalmatincev Bianchini rekoč, da bodo pri tem silno škodo trpeli tamošnji dobrodušni zavodi, cerkve in občine. Djal je, da vse postave, katere se na Dunaju kujejo za Dalmacijo, so v škodo njihovi deželi. Treba, da se Hrvati postavijo na lastne noge. Osobito bi moral se upirati nakani, če se obresti od teh državnih zadolžnic znižajo pod 4 %. Finančni minister je še zagovarjal vladni načrt, ki se je izročil proračunskemu odseku.

Dopisi.

Ljutomer. (Šolsko podporno društvo.) V minuem tridesetletju se je za ubožne otroke na Franc Jožefovi šoli v Ljutomeru s pomočjo blagih šolskih prijateljev in dobrotnikov že mnogo dobrega storilo; omenimo le dve hvalevredni napravi v korist ubožne šolske mladine, namreč prireditve šolskih božičnic za priskrbovanje obleke in obuvala in pa prireditve šolskih tombol za priskrbovanje učnih pripomočkov ubožnim šolskim otrokom. Božičnice niso popolnoma dosegle svojega dobrodejnega namena, kar tudi ni bilo mogoče pri tolikem številu šolskih otrok (8 razredov) in vsled tega je moralo šolsko vodstvo za svoj trud prenašati

udala v to zvezo s surovim, nasilnim in lahkomišelnim Leopoldom. Spoznal je, da se mu zato ni pokazala, ker je bila hudo pretresena o sklepu očeta. Da pa je na skrivnem poslušala njiju pogovor, ni bilo nobene dvombe.

»Dobro!« reče sam pri sebi. »Kakor sem ji povedal, da jo ljubim in da se na mene sme zanašati, sem tudi storil, kar sem storil, kar sem mogel storiti — vsiljeval se ne bom. Ako vzame v resnici Leopolda, potem pa mene tako ni bila vredna.«

Nič ni več poskušal priti z njo v dotiko, dobil pa ni tudi od nje nobenega poročila. Videl jo je v cerkvi večkrat in tudi na potu; ako ga je opazila, pogledala ga je po strani. Ali je bil morebiti to kak odgovor? Mogoče — mogoče tudi ne. Kdo naj razume dekliško srce?

Nekega dne bi jo moral ravno srečati v spremstvu njenega očeta in Leopolda. Zaničljiv pogled Leopoldov ga je zabolal tako, da se je obrnil ter odšel nazaj, da ni šel mimo njih. Ko bi ostal, bi videl, kako žalostno in shujšano je Marica izgledala. In tudi bi se ne mogel veseliti »Razbijačeve« zmage, da bi ga ne kaznoval kar na cesti, in tako bi prišlo do pretepa. Tega pa Jurij ni hotel.

* * *